

บทที่ 2

การปฏิวัติเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 2 การปฏิวัติเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องครอบคลุมประเด็น

การศึกษาวិชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

ความเป็นสากลของการศึกษาระดับอุดมศึกษาและสถาบันอุดมศึกษา
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องตามพัฒนาการทางสังคมและการปรับเปลี่ยนในวิชาชีพอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยมีการศึกษาเป็นพลังขับเคลื่อน จากบรรณารักษศาสตร์สู่บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์ มีหลักสูตรที่ใช้คำว่าสารสนเทศศาสตร์ หรือ Information science โดยตรง ในชื่อหลักสูตรและใช้คำร่วมกับคำอื่นๆ ในชื่อหลักสูตร เช่น Library and Information Science ; Information and Library Science, Computer and Information Science; Communications and Information Sciences; Information Science and Telecommunications และยังมีคำอื่นๆ ที่ใช้โดยนัยสารสนเทศศาสตร์และที่เกี่ยวข้อง เช่น Information Studies, Information Management, Information Resource Management, Information Systems; Knowledge Management นอกจากนี้คณะที่เปิดสอนรวมทั้งชื่อปริญญาก็มีความแตกต่างกันหลากหลาย ครอบคลุมทั้งในสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ตามจุดเน้นของหลักสูตร นอกจากนี้ยังมีหลักสูตรสารสนเทศเฉพาะด้าน เช่น Health Informatics, Health Librarianship, Medical Librarianship, Business Information Management, Digital Librarianship, Law Librarianship, Information Assurance และในเชิงบริหารจัดการพบว่า มหาวิทยาลัยหลายแห่งในต่างประเทศใช้ชื่อว่า School of Information เป็นคำรวมสำหรับการจัดการศึกษาเกี่ยวกับสารสนเทศ

สารสนเทศศาสตร์เป็นศาสตร์ที่มีลักษณะสหวิทยาการเกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์ศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การจัดการ บรรณารักษศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ กฎหมาย การแพทย์ เคมี การศึกษา และอื่นๆ การศึกษาวิชาสารสนเทศศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคน พัฒนาองค์กร พัฒนาวิชาชีพและสังคม ก่อให้เกิดการวิจัยและพัฒนา และผลการวิจัยและพัฒนาเป็นรากฐาน ก่อให้เกิดการสร้างสรรคองค์ความรู้ การสร้างความเข้มแข็งและความเป็นวิชาการของศาสตร์ อันนำมาซึ่งการพัฒนาการปฏิบัติ ความรู้ ความสามารถ สมรรถนะและทักษะทางวิชาชีพ สมาคมการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ (Association of Library and Information Science Education – ALISE, 2013) กำหนดผังขอบข่ายการวิจัยการศึกษาสาขา

บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์เป็น 8 ประเด็นหลัก ได้แก่ พัฒนาการและหลักการของศาสตร์ การศึกษา การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ การบริการผู้ใช้กลุ่มต่างๆ สารสนเทศศาสตร์ การจัดระบบสารสนเทศ ระบบสารสนเทศและการค้นคืน ห้องสมุดและผู้บริการสารสนเทศประเภทต่างๆ ในส่วนของการศึกษาด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ จำแนกย่อยเป็น อาจารย์และนักศึกษา การสอน การวิจัย การศึกษาทางไกล การศึกษาต่อเนื่อง บรรณารักษศาสตร์สาธิต/บรรณารักษศาสตร์เปรียบเทียบ

การศึกษาด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทยเริ่มต้นเมื่อ พ.ศ.2498 คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยความร่วมมือของมูลนิธิฟูไลต์ได้เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ขึ้นเป็นครั้งแรก ในระดับอนุปริญญา เรียกว่า วิชาการจัดห้องสมุด เป็นการศึกษาภาคพิเศษในตอนเย็นติดต่อกันเป็นเวลา 5 ปี มีผู้สนใจเข้าศึกษาเป็นจำนวนมาก และวิชาการแขนงใหม่นี้ได้แพร่หลายอย่างรวดเร็ว คณะอักษรศาสตร์จึงโดยกระตือรือร้นในการสอนวิชาการจัดห้องสมุดให้เป็นการสอนในระดับมหาวิทยาลัยภาคปกติ และพลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปกประพันธ์ได้ประทานชื่อให้ใหม่ว่า วิชาบรรณารักษศาสตร์ (สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์, 2515: 72-73) เมื่อ พ.ศ.2498 ได้มีการจัดตั้งแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทยในคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเมื่อ พ.ศ. 2502 วิชาบรรณารักษศาสตร์ได้รับการบรรจุไว้เป็นวิชาเลือกแขนงหนึ่งในชั้นปีที่ 3-4 ของนิสิตระดับปริญญาตรี ส่วนระดับบัณฑิตศึกษาได้ขยายเปิดสอนถึงระดับปริญญาโทเมื่อ พ.ศ. 2507 และระดับประกาศนียบัตรชั้นสูงได้เปิดสอน 2511-2516 แทนการเรียนระดับอนุปริญญาซึ่งได้ถูกยกเลิกไป และทุกหลักสูตร สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ได้รับรองคุณวุฒิของผู้สำเร็จการศึกษาแต่ละระดับรวมทั้งได้กำหนดตำแหน่งและอัตราเงินเดือนเช่นเดียวกับผู้สำเร็จการศึกษาด้านวิชาการ/วิชาสาขาอื่นๆ อันแสดงถึงการเป็นที่ยอมรับในความสำคัญของวิชาบรรณารักษศาสตร์

การขยายการจัดการศึกษาด้านบรรณารักษศาสตร์โดยเฉพาะในระดับบัณฑิตศึกษาได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าแก่วงการห้องสมุดและวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์อย่างมาก ที่สำคัญคือ ช่วยให้บรรณารักษศาสตร์มีฐานะทางสังคมดีขึ้นและวิชาชีพนี้ได้รับการยกย่องว่ามีความสำคัญต่อสังคมเช่นเดียวกับวิชาชีพอื่นๆ เช่น ครู อาจารย์ นักกฎหมาย แพทย์ สถาปนิก วิศวกร โดยเฉพาะในยุคของการแสวงหาความรู้และยุคข้อมูลข่าวสาร ดังนั้นจึงมีสถาบันการศึกษาหลายแห่งเปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ทั้งในระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา วิชาบรรณารักษศาสตร์ได้ปรับเปลี่ยน พัฒนาให้สอดคล้องตอบสนองกับกระแสของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ วิชาบรรณารักษศาสตร์ได้ขยายขอบเขตกว้างขวาง ครอบคลุมวิชาสารนิเทศศาสตร์ในลักษณะที่เป็นสหวิทยาการ

ในส่วนของการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาด้านบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์นั้น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันแห่งแรกที่เปิดสอนระดับปริญญาโท เมื่อ พ.ศ. 2507 ตามข้อเสนอแนะของ ดร.มอริส เอ. เกลแพนด์ บรรณารักษชาวอเมริกัน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญที่องค์การศึกษา

วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโกส่งเข้ามาสำรวจและประเมินผลการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ชั้นอนุปริญญาและปริญญาตรี โดยขณะนั้นเป็นหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์และหลังจากนั้นมีสถาบันการศึกษาอีกหลายแห่งเปิดสอนในปีต่อๆ มา ได้แก่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (เดิมคือวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร) เปิดสอนระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง (บรรณารักษศาสตร์) เมื่อ พ.ศ.2508 หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (บรรณารักษศาสตร์) เมื่อ พ.ศ. 2510 เน้นการผลิตครูบรรณารักษ์และหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) และสถาบันสองแห่งที่เปิดสอนระดับบัณฑิตศึกษา มาเป็นเวลานาน จนถึง พ.ศ.2529 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ขณะนั้นคือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม เป็นวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ) จึงเปิดสอนหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (บรรณารักษศาสตร์) เมื่อ พ.ศ.2525 และศิลปศาสตรมหาบัณฑิตเมื่อ พ.ศ. 2530 นับเป็นมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาคแห่งแรกในประเทศไทย สถาบันอื่นๆ ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดต่างเปิดสอนในระยะต่อมา ตามลำดับดังนี้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) เมื่อ พ.ศ.2529 (ปัจจุบันหยุดเปิดสอน) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) เมื่อ พ.ศ.2531 มหาวิทยาลัยรามคำแหงเปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) เมื่อ พ.ศ.2535 มหาวิทยาลัยขอนแก่นเปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) เมื่อ พ.ศ.2537 มหาวิทยาลัยบูรพา (เดิมคือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน) เปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) เมื่อ พ.ศ. 2545 และในปีเดียวกัน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สารนิเทศศาสตร์) นับเป็นการจัดการศึกษาวิชาสารนิเทศศาสตร์ด้วยระบบการศึกษาทางไกลเป็นครั้งแรกในประเทศไทยและในประชาคมอาเซียน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสารนิเทศศึกษา เมื่อ พ.ศ. 2548 และมีมหาวิทยาลัยราชภัฏสองแห่งที่เปิดสอนระดับปริญญาโท คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เปิดสอนระหว่างปีการศึกษา 2544 - 2556 และ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี เปิดสอนปีการศึกษา 2550 เพียงปีเดียว

ผลการศึกษาพัฒนาการการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ระดับบัณฑิตศึกษาในประเทศไทย (ชุดtima สัจจามันท์, 2539) แสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่มีบทบาทและผลกระทบต่อพัฒนาการการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ระดับบัณฑิตศึกษาในประเทศไทย ได้แก่ ความช่วยเหลือจากต่างประเทศ โดยเฉพาะมูลนิธิฟูลไบร์ทของสหรัฐอเมริกา วิสัยทัศน์ของผู้บริหารมาตรฐานการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ แผนพัฒนาประเทศ นโยบายของรัฐและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ การก้าวเข้าสู่สังคมสารสนเทศและตลาดงาน และพัฒนาการของการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ระดับบัณฑิตศึกษา มีบทบาทสำคัญและผลกระทบในด้านความเข้มแข็งทางวิชาการ การวิจัย

มาตรฐานวิชาชีพ ภาพลักษณ์และสถานภาพของผู้ประกอบวิชาชีพ นอกจากนี้การศึกษาวិชา
บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ของไทยได้รับอิทธิพลจากประเทศตะวันตกโดยเฉพาะ
สหรัฐอเมริกา เนื่องจากในระยะแรกเปิดสอนไม่ว่าจะเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษากลุ่มแรกที่เปิดสอน ต่างได้รับคำแนะนำ
การให้คำปรึกษาหรือความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ จากองค์การและมูลนิธิต่างประเทศ ซึ่งได้จัดส่ง
บรรณารักษ์ชาวอเมริกันมาเป็นที่ปรึกษา และอาจารย์ของภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ต่างได้รับ
การศึกษอบรมจากประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นส่วนใหญ่

ในส่วนของการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ระดับสูงกว่าปริญญาโท
ในประเทศไทยได้เปิดสอนระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตซึ่งเป็นหลักสูตร 1 ปี หลังระดับปริญญาโทที่
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อ พ.ศ.2531 แต่เปิดสอนเพียงรุ่นเดียว และระดับปริญญาเอก
มหาวิทยาลัยขอนแก่น เปิดสอนหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา เมื่อ พ.ศ.
2546 และ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชเปิดสอนหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สารสนเทศศาสตร์)
เมื่อพ.ศ.2553 นับเป็นมหาวิทยาลัยแห่งเดียวที่เปิดสอนวิชาการด้านนี้ด้วยระบบการศึกษาทางไกลใน
ระดับบัณฑิตศึกษา

การศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ในประเทศไทยได้หยั่งรากฐาน และมี
พัฒนาการมาโดยลำดับ สร้างผลผลิตทั้งทางด้านวิชาการและบุคลากรวิชาชีพอันเป็นผู้นำในสังคม
จำนวนมากและได้มีการปรับปรุงการจัดการศึกษา โดยเฉพาะหลักสูตร ให้สอดคล้องกับความต้องการ
ของตลาดงานและพัฒนาการของสังคม ดังจะเห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงของชื่อหลักสูตร จากชื่อ
บรรณารักษศาสตร์ เป็น บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศ
ศาสตร์ สารนิเทศศาสตร์ หรือสารสนเทศศึกษา

ความเป็นสากลของการศึกษาระดับอุดมศึกษาและสถาบันอุดมศึกษา

การพัฒนาความเป็นสากลหรือความเป็นนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาพิจารณาได้ใน
หลายมิติ โดยภาพรวมต้องสอดคล้องกับบริบทของมหาวิทยาลัยตรงตามปรัชญาและรูปแบบความเป็น
สากลของมหาวิทยาลัยนั้น ๆ (จรัส สุวรรณเวลา 2551 : 222; สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
2550 : 13; Bartell, 2003 : 5) มีนโยบายที่ชัดเจน มียุทธศาสตร์และแผนงานที่เหมาะสม ตระหนัก
ถึงความสำคัญและประโยชน์ มีความเข้าใจความหมายและขอบเขตของความเป็นสากลตรงกัน การมี
ส่วนร่วมในการเลือกกลวิธี และแนวทางการพัฒนาของทุกฝ่ายในมหาวิทยาลัยก็มีความสำคัญ
ทุกฝ่ายจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและวิถีปฏิบัติ การพัฒนาคุณภาพ
การตลาด การประชาสัมพันธ์ และการเข้าถึงข้อมูล รวมทั้งการจัดการทางการเงิน เนื่องจากความเป็น
สากลมักจะมีมิติของการย้ายถิ่น ใช้จ่าย และค่าใช้จ่ายสูง (จรัส สุวรรณเวลา 2545; Ayoubi & Al-
Habiabeh, 2006; Bhattacharyya, 2014; Engber & Green, 2002)

การพัฒนาความเป็นสากลของการศึกษาเกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการศึกษาและความร่วมมือ
 ดังกรณีของกระบวนการโบโลญญา (Bologna Process) ซึ่งเป็นไปตามปฏิญญาโบโลญญา (Bologna
 Declaration) เริ่มขึ้นเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2541 โดยเป็นข้อตกลงระหว่างรัฐมนตรี
 กระทรวงศึกษาธิการที่รับผิดชอบในการศึกษาระดับอุดมศึกษาของยุโรป ทำให้เกิดการปรับระบบ
 การศึกษาระดับอุดมศึกษาและการปฏิรูปการศึกษาอุดมศึกษาของทวีปยุโรปครั้งใหญ่ การสร้าง
 มาตรฐานการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษา การสร้างระบบการโอนหน่วยกิตแบบยุโรป
 (European Credit Transfer System - ECTS) และการรับรองวุฒิการศึกษาระหว่างประเทศ ทำ
 ให้การเทียบโอนวุฒิและหน่วยกิตทำได้ง่ายขึ้น ความคล่องตัวในการย้ายสถานศึกษาของนักศึกษาและ
 การแลกเปลี่ยน บุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งพัฒนาระบบอุดมศึกษาของประเทศต่างๆในทวีปยุโรป
 ให้สามารถแข่งขันกับประเทศอื่นได้ เป้าหมายสำคัญประการหนึ่งของกระบวนการโบโลญญา คือ
 การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในยุโรปและพัฒนามหาวิทยาลัยสู่ระดับสากล(ศูนย์ Europe
 Watch, 2555)

โมเดลกลยุทธ์ความเป็นสากล

ในต่างประเทศมีการพัฒนาโมเดลกลยุทธ์ความเป็นสากล ดังตัวอย่าง

- 1) โมเดลของนีฟ (Neave's model) เน้นการบริหารความร่วมมือระหว่างประเทศ

ภาพที่ 2.1 Neave's model

ที่มา: http://www.isep.org/Downloads/Conferences/2006-Handouts/Internationalizing_Campuse-History.pdf

2) โมเดลของรูดซกี (Rudzki's model) นำเสนอมิติสำคัญของความเป็นสากลสี่ด้าน คือ การย้ายถิ่นนักเรียน การพัฒนาบุคลากร นวัตกรรมหลักสูตร และการเปลี่ยนแปลงองค์การ และได้นำเสนอรูปแบบซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ (Knight & de Wit, n.d.)

2.1) การบริหารแบบตอบสนอง ในลักษณะเมื่อเกิดปัญหาแล้วจึงแก้ไข ประกอบด้วย ขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 การติดต่อ อาจารย์ติดต่อกับเพื่อนอาจารย์ในประเทศอื่น การติดต่อไม่เป็นทางการ
- ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาการติดต่อให้เป็นทางการ ทำให้การติดต่อเป็นทางการในรูปแบบข้อตกลงระหว่างสถาบัน
- ขั้นตอนที่ 3 การควบคุมโดยศูนย์กลาง เพิ่มและกำกับดูแลการจัดกิจกรรมและการตอบสนอง
- ขั้นตอนที่ 4 ความขัดแย้ง การขัดแย้งในองค์กรและระหว่างบุคคลนำไปสู่การถดถอยของบุคลากร และการลดลงของการจัดกิจกรรม
- ขั้นตอนที่ 5 การเติบโต หรือ การเสื่อมถอย อาจนำไปสู่ความสามัคคีและการทำงานเชิงรุกหรือการทำงานแบบป้องกันมากขึ้น

2.2) การบริหารแบบป้องกัน เป็นการบริหารแบบมองอนาคตประกอบด้วย

ขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์วัตถุประสงค์ทั้งระยะสั้น ระยะกลางและระยะยาว การวิเคราะห์สี่ออต(swot analysis) และการวิเคราะห์ค่าใช้จ่าย
- ขั้นตอนที่ 2 ทางเลือก วางแผนกลยุทธ์และกำหนดนโยบายบนพื้นฐานของการปรึกษาร่วมกันและเครือข่าย มีการกำหนดการวัดผลสำเร็จและจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็น
- ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการ
- ขั้นตอนที่ 4 ทบทวน ประเมินผลการดำเนินงานกับนโยบายและแผน
- ขั้นตอนที่ 5 ปรับปรุงวัตถุประสงค์ แผนและนโยบาย โดยเป็นกระบวนการต่อเนื่อง

3) โมเดลความเป็นสากลสมบูรณ์แบบของศูนย์ความเป็นสากลและความผูกพันระดับโลก (CIGE Model for Comprehensive Internationalization) พัฒนาโดย Center for Internationalization and GlobalEngagement (2014) (<http://www.acenet.edu/Pages/default.aspx>) ประกอบด้วยเป้าหมายหกประการที่เชื่อมโยงกันในการดำเนินการของสถาบัน 6 ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อองค์กร ภาวะผู้นำเชิงบริหาร โครงสร้างและบุคลากร หลักสูตร หลักสูตรร่วมและผลลัพธ์ของการเรียนรู้ นโยบายเกี่ยวกับอาจารย์ การปฏิบัติและการวิจัย การย้ายถิ่นนักศึกษา ความร่วมมือและหุ้นส่วน

ภาพที่ 2.2 โมเดล CIGE เพื่อความเป็นสากลสมบูรณ์แบบ

The CIGE Model for Comprehensive Internationalization

ที่มา: <http://www.acenet.edu/news-room/Pages/CIGE-Model-for-Comprehensive-Internationalization.aspx>

4) โมเดลอินฟิวชั่น (The infusion model) เป็นแนวคิดของสกีดมอร์, มาร์สตัน และอลสัน (Skidmore, Marston & Olson, 2005) การพัฒนาความเป็นสากลเปรียบเสมือนการฉีดยาเข้าเส้นโลหิต จำเป็นต้องให้เกิดมุมมองและโอกาสการพัฒนาความเป็นสากลทั่วถึงทั้งสถาบัน มีการบูรณาการทั้งหลักสูตร ให้ทุกคนและทุกฝ่ายตระหนัก และประยุกต์ให้เหมาะสมกับโครงสร้างองค์กร พันธกิจ ความจำเป็นของแต่ละสถาบัน ทั้งนี้โดยมีสมมติฐานว่า นักศึกษาจะมีความรู้และมุมมองความเป็นสากลได้ต่อเมื่อตระหนักถึงความเกี่ยวข้องกับความสนใจและการประกอบอาชีพ ดังนั้นกลยุทธ์ความสำเร็จของการพัฒนาความเป็นสากลตามแนวคิดนี้ คือการสร้างความตระหนักถึงความจำเป็น

ความสนใจและภูมิหลังที่หลากหลายของนักศึกษาและนำเสนอเส้นทางที่หลากหลายสำหรับนักศึกษาได้ค้นพบ ความเชื่อมโยงในระดับสากลกับชีวิตของตนเอง และในส่วนของสถาบันตามแนวคิดนี้เป็นองค์การการเปลี่ยนแปลง จึงจำเป็นต้องมีคุณลักษณะสำคัญสองประการ คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารจากระดับบนและเครือข่ายในระดับล่าง มีการรวมศูนย์เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานให้เกิดขึ้นได้ทั้งสถาบัน โดยมียุทธศาสตร์ความเป็นสากลจัดเป็นลำดับต้นของการบริหารองค์กร

ในบริบทของประเทศไทย ความเป็นสากลของสถาบันอุดมศึกษาเป็นประเด็นที่ได้รับ ความสำคัญอย่างกว้างขวางเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน อาจพิจารณาจากกรอบแผน อุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2551 – 2565) ของสำนักงานคณะกรรมการการ อุดมศึกษา (สกอ.) (2550) แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2556) แนวทางความตกลงร่วมมือทางวิชาการระหว่าง สถาบันอุดมศึกษาไทยกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ พ.ศ. 2550 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) และแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในการพัฒนาความเป็นนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาในสังกัด และในกำกับของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556) และตัวบ่งชี้ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นสากลหรือความเป็นนานาชาติที่กำหนดโดยองค์การที่กำกับสถาบัน อุดมศึกษา ได้แก่ คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2553 ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2554) คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม ระดับอุดมศึกษา ฉบับสถานศึกษา พ.ศ.2554 ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ การศึกษา (องค์การมหาชน) (2557) และในส่วนสถาบันอุดมศึกษาของรัฐยังมี คำรับรองการปฏิบัติ ราชการ ของสถาบันอุดมศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร., 2554) ซึ่งปรากฏเรื่องความเป็นสากลในองค์ประกอบต่างๆ เช่น ด้านการผลิตบัณฑิต การวิจัย เป็นต้น

กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551 -2565) จัดทำโดย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เป็นแผนเชิงรุกชี้ทิศทางและเป้าหมายการพัฒนา อุดมศึกษาของประเทศในระยะยาวและเป็นแผนแม่บทกำกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะ 5 ปี รวม 3 แผน ระยะที่ 2 คือ แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 -2559) ใช้เป็นแนวทางให้สถาบันอุดมศึกษานำไปใช้เป็นแผนแม่บทหรือแนวทางในการจัดทำแผน แม่บทของสถาบันในการจัดทำแผนพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาที่ชัดเจน สอดคล้องกับแผนระดับชาติ อื่นๆ เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 -2559) แผนพัฒนา การศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2555 -2559) และกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 ระบุ เป้าหมาย “การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในยุคโลกาภิวัตน์”

แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 -2559) (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2556) กำหนดวิสัยทัศน์ ปี 2559 ไว้ว่า “ อุดมศึกษาเป็นแหล่งองค์ความรู้และพัฒนากำลังคนระดับสูงที่มีคุณภาพเพื่อการพัฒนาชาติอย่างยั่งยืน สร้างสังคมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 -2559) บนพื้นฐานของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีบทบาทสูงในสังคมประชาคมอาเซียนและมุ่งสู่คุณภาพอุดมศึกษาระดับนานาชาติ” และกำหนดยุทธศาสตร์ไว้ 4 ยุทธศาสตร์ คือ “LEGS’ STRATEGY ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 เปลี่ยนระบบการนำองค์กรให้ขับเคลื่อนอุดมศึกษาแบบองค์รวม (L = Leader of Change Management for Quality Education at All) โดยมีกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นสากล ดังนี้

กลยุทธ์ 1.6 ต่อยอดสถาบันอุดมศึกษาที่มีศักยภาพให้เป็นสถาบันอุดมศึกษาระดับโลก

กลยุทธ์ 1.7 ยกระดับอุดมศึกษาไทยให้มีบทบาทสูงในประชาคมอาเซียน

โดยเฉพาะด้าน Higher Education Manpower Mobilization

กลยุทธ์ 1.8 สร้างระบบและกลไกเพื่อรองรับความร่วมมือระหว่างสถาบัน

อุดมศึกษาทุกแห่งกับหน่วยงานภาคการผลิตในด้านการเรียนการสอนและวิจัย

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาอาจารย์ให้เป็นผู้มืออาชีพ และพัฒนาผู้เชี่ยวชาญมืออาชีพให้เป็นอาจารย์ (E = Educator Professional)

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยกระดับคุณภาพบัณฑิตอย่างก้าวกระโดด (G = Graduated with Quality and Social Responsibility)

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ปฏิรูปการบริหารการเงินอุดมศึกษา เพื่อขับเคลื่อนสถาบันอุดมศึกษาสู่ความเป็นเลิศ (S = Satang Utilization)

แนวทางความตกลงร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ พ.ศ. 2550 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556) เป็นประกาศกระทรวงศึกษาธิการเพื่อส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาไทยดำเนินการความตกลงร่วมมือทางวิชาการกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศอย่างมีมาตรฐาน คุณภาพ อันจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพ ความเข้มแข็ง และความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยประกาศดังกล่าวได้กำหนดลักษณะ วิธีดำเนินการ ขอบเขตความตกลงร่วมมือทางวิชาการ ทั้งด้านการเรียน การสอน ได้แก่ การจัดหลักสูตร/การเรียนการสอน การให้ปริญญา การวิจัย การถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี การให้บริการทางวิชาการ และกิจกรรมทางวิชาการอื่นๆ

แนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ในการพัฒนาความเป็นนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดและในกำกับของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2556 ข) สืบเนื่องจากโครงการแนวปฏิบัติที่ดีในการแลกเปลี่ยนนักศึกษาระหว่างสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดและในกำกับของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศ เริ่มดำเนินการในพ.ศ. 2553 เพื่อส่งเสริมบทบาทเชิงวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาไทยให้แข่งขันได้ในเวทีวิชาการระดับนานาชาติ

1. **กิจกรรม** เน้นกิจกรรมหลักที่เป็นองค์ประกอบของการเป็นนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาและเป็นกลไกที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษาไทยให้ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ เป็นการเปิดโลกทัศน์และพัฒนาศักยภาพบัณฑิตไทยให้แข่งขันได้ในระดับสากล รวมทั้งเตรียมความพร้อมให้มีทักษะสำหรับประกอบอาชีพในอนาคต กิจกรรมสามประเภทประกอบด้วย 1) หน่วยงานที่ส่งเสริมความเป็นนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษา 2) การแลกเปลี่ยนนักศึกษานานาชาติ 3) หลักสูตรนานาชาติ

1.1 หน่วยงานที่ส่งเสริมความเป็นนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษา หมายถึง “หน่วยงานที่ สถาบันอุดมศึกษาตั้งหรือกำหนดขึ้นเพื่อทำหน้าที่ประสานนโยบายหรือดำเนินงานที่ส่งเสริมความเป็นนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาโดยรวม” โดยสถาบันอุดมศึกษาที่ส่งโครงการในประเภทนี้ต้องแสดงให้เห็นการดำเนินงานที่เชื่อมโยงกับหน่วยงานระดับนโยบายและระดับปฏิบัติของสถาบันอุดมศึกษา

1.2 การแลกเปลี่ยนนักศึกษานานาชาติ หมายถึง “การแลกเปลี่ยนนักศึกษาสองทางระหว่างสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดและในกำกับของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศที่ดำเนินการภายใต้ข้อตกลงด้านการแลกเปลี่ยนระหว่างกันหรือภายใต้หลักสูตรร่วม (Joint/Double Degree Program) การแลกเปลี่ยนสามารถเป็นได้ทั้งการแลกเปลี่ยนระยะสั้น (1 ภาคการศึกษา) และการแลกเปลี่ยนระยะยาว (มากกว่า 1 ภาคการศึกษา) มีการถ่ายโอนหน่วยกิตระหว่างกัน และจำนวนนักศึกษาแลกเปลี่ยนของแต่ละฝ่ายใกล้เคียงกัน”

1.3 หลักสูตรนานาชาติ หมายถึง “หลักสูตรที่มีเนื้อหาสาระมาตรฐานระดับนานาชาติหรือมีลักษณะนานาชาติศึกษา (International Studies Program)/ภูมิภาคศึกษา (Area Studies)” หลักสูตรนานาชาติมีลักษณะดังต่อไปนี้

1.3.1 เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ใช้ภาษาเป็นสื่อในการเรียนการสอนได้ทุกภาษา โดยต้องใช้ภาษาเดียวเป็นสื่อในการเรียนการสอนทั้งหลักสูตร และหากเป็นหลักสูตรที่ใช้ภาษาไทยเป็นสื่อในการเรียน การสอนจะต้องมีลักษณะที่แตกต่างจากการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรทั่วไป เช่น หลักสูตรไทยศึกษาสำหรับนักศึกษาต่างชาติ เป็นต้น

1.3.2 เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้าศึกษา

1.3.3 อาจารย์ผู้สอนต้องมีประสบการณ์ในเนื้อหาวิชาที่สอนและในการสอนผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมรวมทั้งมีความรู้ภาษาที่ใช้สอนอยู่ในเกณฑ์ดีมาก

1.3.4 อุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน ตำราเรียน สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ และสิ่งสนับสนุนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ต้องมีความทันสมัยและเอื้อให้นักศึกษาสามารถใช้ประโยชน์ได้มากที่สุด

1.3.5 เป็นหลักสูตรที่มีกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความเป็นนานาชาติ

1.3.6 ควรมีความร่วมมือทางวิชาการกับสถาบันต่างประเทศเพื่อการพัฒนาหลักสูตร การส่งผู้เชี่ยวชาญมาทำการสอน การแลกเปลี่ยนอาจารย์และนักศึกษา การเทียบโอนหน่วยกิต การให้ปริญญาระหว่างสถาบัน (Joint Degree Program) และความร่วมมือในรูปแบบอื่นๆ (Joint Venture)

2. การคัดเลือกแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาความเป็นนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดและในกำกับของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา พิจารณาจาก

2.1 แสดงถึงแนวทางการดำเนินงานที่มีนวัตกรรม หมายถึง การดำเนินการในรูปแบบใหม่ๆ/แตกต่าง/โดดเด่นที่ทำให้การดำเนินโครงการมีประสิทธิภาพ

2.2 มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินโครงการนานาชาติ หมายถึง การเสนอวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นระบบ

2.3 ส่งเสริมความเป็นนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษา หมายถึง โครงการ/กิจกรรมที่ดำเนินการนำไปสู่การส่งเสริมความเป็นนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษา/เป็นไปตามทิศทางของสถาบันฯ ในภาพรวม

2.4 ส่งเสริมการสร้าง/ขยายเครือข่ายความร่วมมือระหว่างประเทศ หมายถึง รูปแบบการดำเนินงานที่ทำให้เกิดเครือข่าย/ความร่วมมือระหว่างประเทศเป้าหมายกับสถาบันอุดมศึกษาในภาพรวม

2.5 เป็นรูปแบบที่สถาบันอุดมศึกษาอื่นสามารถนำไปปรับใช้เป็นแนวปฏิบัติได้ (Replicability) หมายถึง มีระบบที่ชัดเจนซึ่งจะทำให้สถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ สามารถนำไปปรับใช้เพื่อพัฒนาโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.6 มีการดำเนินการอย่างยั่งยืน (Sustainability) หมายถึงสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีพัฒนาการที่ดีขึ้น เป็นระบบ และสอดคล้องกับวิสัยทัศน์/แผนพัฒนา/เป้าหมายการพัฒนาความเป็นสากลของสถาบันอุดมศึกษา

2.7 ใช้ประโยชน์จากโอกาสใหม่ๆ (Taking advantage of new opportunity) หมายถึง ความสามารถในการมองเห็นโอกาสที่เกิดขึ้นและใช้โอกาสนั้นๆ ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา/ส่งเสริมการดำเนินโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.8 ผลกระทบของโครงการนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของนักศึกษา การพัฒนาคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาในภาพรวม และการพัฒนาคุณภาพสังคม/ชุมชนในภาพรวม

2.9 มีความพร้อมด้านการจัดการเรียนการสอน หลักสูตร คณาจารย์ บุคลากร สายสนับสนุน โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมสนับสนุนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความเป็นนานาชาติ ด้านการให้บริการสำหรับนักศึกษาต่างชาติและการมีบรรยากาศความเป็นนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษา มีเว็บไซต์ของหน่วยงานซึ่งเป็นภาษาอังกฤษหรือเป็นภาษาของประเทศเป้าหมายที่บรรจุข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา/อาจารย์ต่างชาติและนักศึกษา/อาจารย์แลกเปลี่ยน

2.10 มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการอย่างสม่ำเสมอและนำผลการประเมินมาพัฒนาการดำเนินงาน

2.11 มีฐานข้อมูล ได้แก่ 1) ฐานข้อมูลนักศึกษา/อาจารย์ต่างชาติและนักศึกษา/อาจารย์แลกเปลี่ยน 2) ฐานข้อมูลการจัดกิจกรรมทางวิชาการนานาชาติ 3) ฐานข้อมูลสัญญาหรือข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศและผลการดำเนินกิจกรรมรวมทั้งแนวทางการจัดการในกรณีของสัญญา/ข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการที่ไม่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยฐานข้อมูลทั้งหมดย้อนหลัง 3 ปี

2.12 มีการกำหนดเกณฑ์/เครื่องมือที่ใช้ในการเทียบโอนหน่วยกิตและมีหลักฐานการถ่ายโอนหน่วยกิตหรือ Degree Supplement ย้อนหลัง 3 ปี

2.13 การดำเนินการใดๆ ไม่ขัดแย้งกับกฎระเบียบของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ในส่วนการประกันคุณภาพการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

(2554) กำหนดตัวบ่งชี้ความเป็นสากลของสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาในด้านต่างๆ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 2 การผลิตบัณฑิต

ตัวบ่งชี้ที่ 2.7 : ระบบและกลไกการพัฒนาสัมฤทธิ์ผลการเรียนตามคุณลักษณะของบัณฑิตเกณฑ์มาตรฐานทั่วไป ข้อ 4 มีระบบและกลไกการส่งเสริมให้นักศึกษาระดับ

ปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมการประชุมทางวิชาการ หรือนำเสนอผลงานทางวิชาการในที่ประชุมทางวิชาการระหว่างสถาบัน หรือที่ประชุมระดับชาติหรือนานาชาติ

องค์ประกอบที่ 4 การวิจัย

ตัวบ่งชี้ที่ 4.1 ระบบและกลไกการพัฒนางานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์เกณฑ์มาตรฐานทั่วไป ข้อ 5 มีการสนับสนุนพันธกิจด้านการวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ตามอัตลักษณ์ของสถาบันอย่างน้อยในประเด็นต่อไปนี้

- ห้องปฏิบัติการวิจัยฯ หรือหน่วยวิจัยฯ หรือศูนย์เครื่องมือ หรือศูนย์ให้คำปรึกษา และสนับสนุนการวิจัยฯ
- ห้องสมุดหรือแหล่งค้นคว้าข้อมูลสนับสนุนการวิจัยฯ
- สิ่งอำนวยความสะดวกหรือการรักษาความปลอดภัยในการวิจัยฯ เช่น ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ระบบรักษาความปลอดภัยในห้องปฏิบัติการวิจัย
- กิจกรรมวิชาการที่ส่งเสริมงานวิจัยฯ เช่น การจัดประชุมวิชาการ การจัดแสดงผลงานสร้างสรรค์ การจัดให้มีศาสตราจารย์อาคันตุกะหรือศาสตราจารย์รับเชิญ (visiting professor)

ตัวบ่งชี้ที่ 4.2 ระบบและกลไกการจัดการความรู้จากงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์เกณฑ์มาตรฐานทั่วไปข้อ 1 : มีระบบและกลไกสนับสนุนการเผยแพร่ผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ในการประชุมวิชาการหรือการตีพิมพ์ในวารสารระดับชาติหรือนานาชาติ และมีการเผยแพร่ผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์

นอกจากนี้ยังได้นิยามศัพท์ต่างๆเพื่อความเข้าใจตรงกัน คำที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับความเป็นสากล มีดังนี้

การเผยแพร่ผลงานวิจัยในที่ประชุมวิชาการระดับนานาชาติ หมายถึง การนำเสนอบทความวิจัยในที่ประชุมวิชาการ และบทความฉบับสมบูรณ์(Full paper) ได้รับการตีพิมพ์ในรายงานสืบเนื่องจากการประชุม(Proceedings) โดยมีกองบรรณาธิการจัดทำรายงานฯ หรือคณะกรรมการจัดประชุม ประกอบด้วยศาสตราจารย์ หรือผู้ทรงคุณวุฒิระดับคุณวุฒิบัณฑิต หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีผลงานเป็นที่ยอมรับในสาขาวิชานั้นๆ จากต่างประเทศอย่างน้อยร้อยละ 25 และมีผู้ประเมินบทความที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้นๆจากต่างประเทศ

วารสารระดับนานาชาติ หมายถึง วารสารวิชาการ(Journal) ที่ปรากฏในฐานข้อมูลสากล เช่น ฐานข้อมูล Web of Science (Science Citation Index Expand, Social Sciences Citation Index, Art and Humanities Citation Index) หรือฐานข้อมูล Scopus หรือในฐานข้อมูลสากลอื่น ๆ ที่เป็นที่ยอมรับในศาสตร์นั้น ๆ หรือวารสารวิชาการที่ยอมรับโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ให้เป็นวารสารระดับนานาชาติ และมีชื่อปรากฏในบัญชีรายชื่อที่เผยแพร่โดยสำนักงานฯหน่วยงานหรือองค์กรระดับชาติ

หมายถึง หน่วยงานราชการระดับกรมหรือเทียบเท่าขึ้นไป หรือรัฐวิสาหกิจ หรือองค์การมหาชน หรือองค์กรกลางระดับชาติทั้งภาครัฐและเอกชน

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2557) กำหนดกลุ่มตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินระดับอุดมศึกษาในด้านต่างๆ ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินที่ระบุค่าว่านานาชาติหรือเกี่ยวข้องกับความเป็นสากลในแต่ละด้าน มีดังนี้

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถตามหลักสูตร

เกณฑ์การประเมิน

2) ได้รับรางวัล/การยอมรับ/ยกย่องที่สะท้อนความรู้ ความสามารถในระดับชาติ/นานาชาติ (1 คะแนน)

4) การมีงานทำและ/หรือสอบได้ทุนศึกษาต่อจากองค์กรภายในและ/หรือต่างประเทศของบัณฑิตปริญญาตรี (1 คะแนน)

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ผู้เรียนระดับบัณฑิตศึกษามีผลงานตีพิมพ์/เผยแพร่

ผลงานวิจัย

มีการตีพิมพ์ในรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ/ระดับนานาชาติ (ค่าน้ำหนัก 0.40)

มีการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับนานาชาติที่ปรากฏในฐานข้อมูลการจัดอันดับวารสาร SJR (SCImago Journal Rank:www.scimagojr.com) หรือปรากฏในฐานข้อมูล ISI หรือ Scopus หรือ เทียบเท่า (ค่าน้ำหนัก 1.00)

ผลงานสร้างสรรค์

มีการเผยแพร่ในระดับความร่วมมือระหว่างประเทศ (ค่าน้ำหนัก 0.80)

มีการเผยแพร่ในระดับภูมิภาคอาเซียน/นานาชาติ (ค่าน้ำหนัก 1.00)

ตัวบ่งชี้ที่ 6 อาจารย์มีผลงานตีพิมพ์เผยแพร่

ผลงานวิจัย

มีการตีพิมพ์ในรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับนานาชาติ (ค่าน้ำหนัก 0.40)

มีการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับนานาชาติที่ปรากฏในฐานข้อมูลการจัดอันดับวารสาร SJR (SCImago Journal Rank: www.scimagojr.com) หรือปรากฏในฐานข้อมูล ISI หรือ Scopus Q1, Q2 หรือ เทียบเท่า (ค่าน้ำหนัก 1.00)

ผลงานสร้างสรรค์

มีการเผยแพร่ในระดับความร่วมมือระหว่างประเทศ (ค่าน้ำหนัก 0.80)

มีการเผยแพร่ในระดับภูมิภาคอาเซียน/นานาชาติ (ค่าน้ำหนัก 1.00)

ตัวบ่งชี้ที่ 19 มาตรการส่งเสริม (ภายในคณะ/สถาบัน)

เป็นการประเมินความสามารถด้านภาษาอังกฤษของนิสิต นักศึกษาก่อนสำเร็จการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) (2554) ได้กำหนดกรอบการประเมินผลการปฏิบัติราชการของสถาบันอุดมศึกษาประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 โดยมีตัวบ่งชี้ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นสากล ดังนี้

4.1 ด้านคุณภาพบัณฑิต

4.1.2 ร้อยละของบทความวิทยานิพนธ์ปริญาโทหรือเอกที่ตีพิมพ์เผยแพร่ทั้งในระดับชาติหรือระดับนานาชาติต่อจำนวนวิทยานิพนธ์ปริญาโทหรือเอก (สกอ. : 2.7 ระบบและกลไกการพัฒนาสัมฤทธิ์ผลการเรียนตามคุณลักษณะของบัณฑิต)

4.1.3 ร้อยละของนักศึกษาที่สอบผ่านเกณฑ์การทดสอบความรู้ ความสามารถด้านภาษาต่างประเทศ

4.2 ด้านงานวิจัยและงานสร้างสรรค์

4.2.1 ร้อยละของงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในระดับชาติหรือระดับนานาชาติ ต่ออาจารย์ประจำและ/หรือนักวิจัยประจำ (สกอ.: 4.2 ระบบและกลไกการจัดการความรู้จากงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความเป็นสากลของการศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นประเด็นวิจัยที่ได้รับความสนใจในต่างประเทศและในประเทศไทย ส่วนงานวิจัยความเป็นสากลของการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศแต่ยังไม่มีงานวิจัยในประเทศไทย

1.งานวิจัยเกี่ยวกับความเป็นสากลของการศึกษาของต่างประเทศและประเทศไทย

การประเมินประสิทธิภาพของกระบวนการพัฒนาสู่สากลของมหาวิทยาลัยนานาชาติฟลอริดา (Florida International University) ของอูสปา (Iuspa, 2010) ใช้กรอบทฤษฎีของ Van Dijk & Mijer (1997) การเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจากเอกสาร การสัมภาษณ์ การสำรวจจากนักศึกษาและอาจารย์ และการวิเคราะห์กิจกรรมความเป็นสากลของมหาวิทยาลัยโดยใช้ดัชนีความเกี่ยวข้องของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผลการศึกษาพบว่ามหาวิทยาลัยนานาชาติฟลอริดา ดำเนินกิจกรรมความเป็นสากลตามตัวชี้วัดอย่างเข้มแข็ง แต่มีประเด็นที่ควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษ ได้แก่ การศึกษาภาษาต่างประเทศ นักศึกษาต่างชาติ การศึกษาต่างประเทศ การย้ายถิ่นของอาจารย์และความเกี่ยวข้องกับโครงการนานาชาติ ผลการสำรวจนักศึกษาและอาจารย์พบว่าทั้งสองกลุ่มตระหนักถึง

ความสำคัญและประโยชน์ของความเป็นสากล แต่เห็นว่าไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากสถาบัน ผลการวิจัยยังพบว่าอายุของอาจารย์ และการมีส่วนร่วมในโครงการของต่างประเทศ เพศของนักศึกษา เชื้อชาติ และชั้นเรียน รวมทั้งการศึกษาต่างประเทศ และความรู้อันเกี่ยวกับทุนการเดินทางของนักศึกษามี ความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับทัศนคติของนักศึกษาและอาจารย์มีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยให้มีการปรับปรุงนโยบาย การสนับสนุนและการดำเนินการของมหาวิทยาลัยรวมทั้งนำผลที่เป็นความเห็น แตกต่างของทั้งกลุ่มนักศึกษาและอาจารย์ไปใช้ในการวางแผนการพัฒนาความเป็นสากลต่อไป

แบรนด์เดนเบอร์ค และ เฟเดอ์คีล (Brandenburg & Federkeil, 2007) พัฒนาตัวชี้วัด ความเป็นสากลของสถาบันอุดมศึกษาโดยการประชุมกลุ่ม คัดเลือกตัวแทนสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐ ขนาดใหญ่ มหาวิทยาลัยทางเทคนิค มหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์ประยุกต์ และมหาวิทยาลัยเอกชนขนาดเล็กเพื่อนำไปเลือกใช้และเป็นแนวทางการประเมินความเป็นสากลของสถาบันอุดมศึกษาตั้งแต่ระดับ ภาควิชา คณะ และสถาบัน ตามความเหมาะสม ตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้นแบ่งเป็นสามกลุ่ม 1) ตัวชี้วัด ภาพรวม ในด้านปัจจัยนำเข้าประกอบด้วย การบริหารจัดการ อาจารย์ นักวิจัยรุ่นใหม่ บุคลากรด้านการบริหารหรือบุคลากรสนับสนุน ทรัพยากรและเครือข่ายนานาชาติ 2) การวิจัยทางวิชาการ จำแนก เป็นปัจจัยนำเข้า ได้แก่ อาจารย์ เครือข่ายการวิจัยนานาชาติ ทรัพยากร โครงการวิจัยนานาชาติ และ ผลลัพธ์ ได้แก่ ข้อค้นพบจากการวิจัย และนักวิจัยรุ่นใหม่ และ 3) การเรียนการสอน ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย อาจารย์ นักศึกษา การบริการและการบริหาร เครือข่ายการเรียนการสอนนานาชาติ ทรัพยากร หลักสูตร และผลลัพธ์ บัณฑิตทุกระดับและชื่อเสียงในระดับนานาชาติ

สภาการศึกษาอเมริกัน โดยโครงการความเป็นสากลในสถานศึกษาของสหรัฐอเมริกา (American Council on Education, 2012) ประเมินสถานะของความเป็นสากลของสถาบันอุดมศึกษาในสหรัฐอเมริกา ความก้าวหน้าและแนวโน้มเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสำรวจใน ค.ศ. 2001, 2006, 2011 จากสถาบันอุดมศึกษาที่ได้รับการรับรองรวม 3,357 แห่ง ได้รับการตอบกลับ ร้อยละ 31 ผลการสำรวจที่สำคัญพบว่า สถาบันอุดมศึกษาเห็นว่าเรื่องความเป็นสากลได้รับความสำคัญและได้รับการสนับสนุนมากขึ้นจากผู้บริหารระดับสูง และที่พบชัดเจนที่สุดคือการพัฒนาหลักสูตรของสถาบันให้เป็นสากล การเป็นหุ้นส่วนกับสถาบันในต่างประเทศ หน่วยงานของรัฐและเอกชน และขยายการรับ นักศึกษาและบุคลากรต่างชาติ ผลการประเมินความเป็นสากลของสถาบันอุดมศึกษาและการพัฒนา ผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาพบว่าเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน อาจารย์ที่มีประสบการณ์นานาชาติได้รับการจ้างมากขึ้น แต่นโยบายการจ้างและความก้าวหน้ายังถูกมองข้าม การย้ายถิ่นของนักศึกษา ยังเป็น จุดเน้น โดยเป็นโครงการศึกษาดูงานต่างประเทศ สถาบันที่จัดสรรทุนสนับสนุนนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น ความร่วมมือและการเป็นหุ้นส่วนกับสถาบันในต่างประเทศมีหลากหลายรูปแบบ เป็นต้นว่าการจัด หลักสูตรร่วม การจัดหลักสูตรสองปริญญา จำนวนสถาบันที่เปิดสอนในต่างประเทศนอกสหรัฐอเมริกา สำหรับชาวต่างประเทศ และการเปิดสอนเป็นวิทยาเขตเพิ่มขึ้น โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 79 เป็นหลักสูตร ระดับบัณฑิตศึกษา

2.งานวิจัยเกี่ยวกับความเป็นสากลของการศึกษาในประเทศไทย

โดยภาพรวมพบว่าเน้นความเป็นสากลของสถาบันอุดมศึกษาแห่งใดแห่งหนึ่ง มีการพัฒนารูปแบบ ตัวบ่งชี้ ยุทธศาสตร์และยังไม่มีการศึกษาเจาะจงในวิชาซีพีใด ดังผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสู่ความเป็นสากลของสถาบันอุดมศึกษาของสุโขทัย (2546) ประกอบด้วยการพัฒนา 7 ด้าน คือ ด้านนักศึกษา อาจารย์ เครื่องอำนวยความสะดวก ความตระหนักในความเป็นสากล และหลักสูตรนานาชาติ โดยในแต่ละด้านจะต้องมีการดำเนินการ ดังนี้

การพัฒนานักศึกษา โดยจัดให้มีโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษา จัดโครงการนักศึกษา ผู้ช่วยอาจารย์และอาสาสมัครชาวต่างประเทศ จัดสอบภาษาอังกฤษก่อนจบการศึกษา จัดหาสถานที่ฝึกงานที่มีสภาพแวดล้อมนานาชาติ จัดหาเงินกู้สำหรับซื้อคอมพิวเตอร์ จัดอบรมทักษะคอมพิวเตอร์และจัดหาทุนช่วยเหลือนักศึกษาเพื่อเข้าร่วมโครงการนานาชาติ

การพัฒนาอาจารย์ โดยการสร้างเครือข่ายกับสถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ ส่งอาจารย์ไปศึกษาต่อในต่างประเทศ เปิดสอนหลักสูตรนานาชาติของสถาบันการศึกษาต่างประเทศในระดับปริญญาบัณฑิต เปิดสอนหลักสูตรนานาชาติของสถาบันราชภัฏ จัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ และจัดหาอาจารย์และอาสาสมัครชาวต่างประเทศ

การพัฒนาอุปกรณ์และเครื่องอำนวยความสะดวก โดยมีการจัดตั้งฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ การเสริมสร้างประสิทธิภาพของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสาร การเสริมสร้างความเข้มแข็งของศูนย์ภาษา การจัดกิจกรรมนานาชาติ การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลวิชาการ และการจัดตั้งศูนย์ภูมิภาคศึกษา

การพัฒนาความตระหนักในความเป็นสากล โดยการจัดกิจกรรมนานาชาติ การผลิตสื่อเกี่ยวกับสถาบันเป็นภาษาอังกฤษ การจัดโครงการแนะแนวการศึกษาต่อต่างประเทศ การจัดหา นักศึกษาชาวต่างประเทศ การทำป้ายภาษาอังกฤษสำหรับอาคารและสาธารณูปโภค และการเร่งรัดการนำระบบประกันคุณภาพการศึกษามาใช้

การพัฒนาหลักสูตรนานาชาติ โดยการปรับปรุงหลักสูตรปริญญาตรี การร่างหลักสูตรนานาชาติ 2 วิชาเอก (ภาษา – วิชาเอก) การร่างหลักสูตร 2 ปริญญา (ภาษา – วิชาเอก) การร่างหลักสูตรนานาชาติระดับปริญญาบัณฑิตของสถาบันราชภัฏ การร่างหลักสูตรระยะสั้นด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และการร่างหลักสูตรการศึกษาทางไกลวิชาภาษาอังกฤษ

งานวิจัยและพัฒนาตัวบ่งชี้และยุทธศาสตร์ความเป็นสากลของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต หิรัญ ประสารการ (2552) กำหนดกระบวนการวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาตัวบ่งชี้ความเป็นสากลของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต โดยเริ่มต้นจากการศึกษาความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ 20 ท่าน ด้วยเทคนิคเดลฟาย รอบแรกใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างรอบที่ 2 และ 3 ใช้แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ แล้วทำการคัดเลือกตัวบ่งชี้โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน และทำการตรวจสอบความตรงของตัวบ่งชี้ความเป็นสากลของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต จากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 250 คน โดยใช้

แบบสอบถามลักษณะมาตรฐานค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์เนื้อหา และใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อวิเคราะห์ค่าสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ค่าฐานนิยม ในการพิจารณาความสอดคล้องความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อนำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการประเมินความเที่ยงตรงของตัวบ่งชี้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน สำหรับพิจารณาความเหมาะสมในการนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง โดยใช้โปรแกรมลิสเรล 8.52

ผลการวิจัยในส่วนของการพัฒนาตัวบ่งชี้ความเป็นสากล พบว่า องค์ประกอบสำคัญของความเป็นสากลของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ การจัดการเรียนการสอน การวิจัย และการบริการวิชาการ โดยองค์ประกอบมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ องค์ประกอบด้านการวิจัย(.98) องค์ประกอบด้านการบริการวิชาการ(.97) และองค์ประกอบด้านด้านการจัดการเรียนการสอน (.94) ซึ่งทั้ง 3 องค์ประกอบหลักจะต้องดำเนินการผ่านตัวแปรที่เป็นตัวบ่งชี้ความเป็นสากลของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต 47 ตัวบ่งชี้ ซึ่งประกอบด้วยตัวบ่งชี้ด้านการจัดการเรียนการสอน จำนวน 35 ตัวบ่งชี้ ด้านการวิจัย จำนวน 6 ตัวบ่งชี้ และด้านการบริการวิชาการ 6 ตัวบ่งชี้ และผลการทดสอบของโมเดลโครงสร้างเชิงเส้นตัวบ่งชี้ความเป็นสากลของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต โดยใช้ค่าไค-สแควร์ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว ค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษเหลือ และค่าดัชนีรากที่สองเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ขั้นตอนที่ 2 การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาความเป็นสากลของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตโดยการนำตัวบ่งชี้ที่ได้จากการพัฒนาในขั้นตอนที่1 มาศึกษาสภาพความเป็นสากลของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตโดยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 ท่าน เกี่ยวกับแนวทาง/ วิธีการพัฒนาตามตัวบ่งชี้ เพื่อยกร่างเป็นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาความเป็นสากลของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต จัดประชุมสัมมนาคณะทำงานด้านวางแผนและพัฒนามหาวิทยาลัยเพื่อพิจารณาแผนและประเมินแผนโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านโดยใช้แบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยในขั้นตอนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ความเป็นสากลของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต พบว่า องค์ประกอบสำคัญของความเป็นสากลของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ การจัดการเรียนการสอน การวิจัย และการบริการวิชาการ โดยองค์ประกอบมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ องค์ประกอบด้านการวิจัย (. 98) องค์ประกอบด้านการบริการวิชาการ (.97) และองค์ประกอบด้านด้านการจัดการเรียนการสอน (.94) โดยมีตัวบ่งชี้ความเป็นสากลของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต 47 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ด้านการจัดการเรียนการสอน จำนวน 35 ตัวบ่งชี้ ด้านการวิจัย จำนวน 6 ตัวบ่งชี้ และด้านการบริการวิชาการ 6 ตัวบ่งชี้ และ แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาความเป็นสากลของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต มีประเด็นยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน 5 ประเด็นยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาศักยภาพคณาจารย์ 2) การพัฒนาศักยภาพนักศึกษา 3) การพัฒนาระบบการเรียนการสอน 4) การพัฒนา

ระบบบริหารจัดการ และ5) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาและองค์กรต่าง ๆ ในต่างประเทศ

ผลการวิจัยความเป็นสากลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ของสมคะเน คำจูน (2543) พบว่า มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มีตัวบ่งชี้ความเป็นสากลของสถาบันอุดมศึกษา ดังนี้ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการบริหารจัดการดังนี้

- 1) การให้ความรู้ที่ครอบคลุมทั้งภูมิภาคและโลก
- 2) การเปรียบเทียบด้านเศรษฐกิจและการค้ากับต่างประเทศ
- 3) การเปรียบเทียบด้านสังคม สิทธิมนุษยชน และสิ่งแวดล้อม
- 4) การเปรียบเทียบด้านการเมือง
- 5) การเปรียบเทียบด้านวัฒนธรรม
- 6) ความหลากหลายในเนื้อหาสาระที่เป็นองค์ความรู้สากล
- 7) เนื้อหาสาระที่เป็นองค์ความรู้ของภูมิปัญญาไทย
- 8) การพัฒนาและเปิดหลักสูตรร่วมกับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ
- 9) การพัฒนาและเปิดหลักสูตรร่วมกับองค์กรระหว่างประเทศ
- 10) บางหลักสูตรมหาวิทยาลัยอาจจัดและพัฒนาให้มีความเป็นสากลได้เอง
- 11) การพัฒนาหลักสูตรด้านวิชาชีพให้มีความเป็นสากล เช่น แพทย์ กฎหมาย

คอมพิวเตอร์และ วิศวกร เป็นต้น

- 12) ควรเน้นหลักสูตรนานาชาติที่เกี่ยวกับภูมิภาค เช่น เอเชียศึกษา เอเชียใต้ศึกษา

เอเชียตะวันออกศึกษา

- 13) หลักสูตรควรเน้นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทยเป็นหลัก
- 14) หลักสูตรควรเน้นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
- 15) หลักสูตรควรเน้นและให้ความสำคัญในเรื่องการศึกษาสหวิทยาการ
- 16) หลักสูตรควรเน้นและให้ความสำคัญในเรื่องการศึกษาข้ามวิชา
- 17) จำนวนหลักสูตรนานาชาติที่เปิดสอน
- 18) การใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลักในการจัดการเรียนการสอนได้
- 19) ในบางหลักสูตรใช้ภาษาไทยในการจัดการเรียนการสอนได้
- 20) การใช้ภาษาอื่นในภูมิภาคเป็นภาษาในการจัดการเรียนการสอน เช่น ภาษาญี่ปุ่น ภาษาเกาหลี ภาษามลายู เป็นต้น
- 21) การเปิดสอนในหลักสูตรภาษาต่างประเทศหลายภาษา
- 22) การพัฒนาคุณภาพการสอนภาษาต่างประเทศให้ได้มาตรฐาน
- 23) การพัฒนาการสอนภาษาไทยให้นักศึกษาต่างประเทศ
- 24) การใช้ระบบการสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศจัดการเรียนการสอนทางไกลให้กับนักศึกษาต่างชาติในประเทศไทย

- 25) การใช้ระบบการสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศจัดการเรียนการสอนทางไกลให้กับนักศึกษาต่างประเทศ
- 26) การจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม
- 27) การจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านอินเทอร์เน็ต
- 28) การจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านโทรศัพท์
- 29) การสอนเสริมทางโทรศัพท์
- 30) หลักสูตรนานาชาติที่เปิดสอนรับเฉพาะนักศึกษาต่างประเทศ
- 31) หลักสูตรนานาชาติที่เปิดสอนรับทั้งนักศึกษาไทยและต่างประเทศ
- 32) การเปิดสอนหลักสูตรนานาชาติในระดับวุฒิปัตร์และประกาศนียบัตร
- 33) การเปิดสอนหลักสูตรนานาชาติในระดับปริญญาตรี
- 34) การเปิดสอนหลักสูตรนานาชาติในระดับปริญญาโท
- 35) การเปิดสอนหลักสูตรนานาชาติในระดับดุษฎีบัณฑิต
- 36) การแลกเปลี่ยนนักศึกษากับมหาวิทยาลัยต่างประเทศ
- 37) การส่งนักศึกษาไปฝึกอบรม ศึกษา ดูงานกับองค์กรระหว่างประเทศ
- 38) การแลกเปลี่ยนอาจารย์และนักวิชาการกับมหาวิทยาลัยต่างประเทศ
- 39) มีโครงการความร่วมมือ และช่วยเหลือในด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน เช่น ห้องปฏิบัติการ ทดลองทางวิทยาศาสตร์กับมหาวิทยาลัยต่างประเทศ
- 40) มีโครงการความร่วมมือ และช่วยเหลือในด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน เช่น ห้องปฏิบัติการทดลองทางวิทยาศาสตร์กับองค์กรระหว่างต่างประเทศ
- 41) มีโครงการความร่วมมือ และช่วยเหลือในด้านการจัดระบบการเรียนการสอนร่วมกับมหาวิทยาลัยต่างประเทศ
- 42) มีโครงการผลิตบัณฑิตร่วมกับมหาวิทยาลัยต่างประเทศ
- 43) ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจและมีวิสัยทัศน์การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นสากลอย่างดี
- 44) มีนโยบายและเป้าหมายของความเป็นสากลของมหาวิทยาลัยชัดเจน
- 45) มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวกับความเป็นสากลของมหาวิทยาลัย
- 46) การผลิตบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวกับประเทศต่าง ๆ ในแต่ละภูมิภาค
- 47) มีโครงการรับนักศึกษาเข้าเรียนอย่างเป็นระบบ
- 48) มีโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาร่วมกับมหาวิทยาลัยต่างประเทศอย่างเป็นระบบ
- 49) การประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

- 50) การโอนหน่วยกิตของนักศึกษาระหว่างมหาวิทยาลัย
- 51) การสร้างความน่าเชื่อถือในภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยกับมหาวิทยาลัยต่างประเทศ
- 52) การเผยแพร่บทบาทของมหาวิทยาลัยในประเทศกับต่างประเทศ
- 53) ความสามารถของคณะผู้บริหารสถาบัน
- 54) คุณภาพของการบริหารสถาบัน
- 55) การจัดองค์กรและกฎระเบียบของสถาบันให้สอดคล้องกับความเป็นสากล
- 56) การพัฒนาอาจารย์ให้มีสมรรถนะสากล
- 57) การจัดสวัสดิการสำหรับนักศึกษาต่างชาติ จัดให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงานโดยตรง เช่น วิทยาลัยนานาชาติ เป็นต้น
- 58) การจัดสรรทุนสำหรับนักศึกษาต่างชาติ
- 59) การพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นศูนย์กลางข้อมูลทางการศึกษาในภูมิภาค
- 60) การพัฒนาระบบห้องสมุดของมหาวิทยาลัยให้เป็นห้องสมุดอัตโนมัติที่เชื่อมต่อกันได้ทั้งมหาวิทยาลัยในประเทศและต่างประเทศ
- 61) การพัฒนาการจัดระบบการเรียนการสอนทางไกลในลักษณะของมหาวิทยาลัยเสมือนจริง

โดยสรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นสากลของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยและต่างประเทศให้ความสำคัญในเรื่องการบริหารจัดการ การจัดการศึกษา ความรู้ และประสบการณ์ ความเป็นสากลของอาจารย์และนักศึกษา การวิจัย การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ

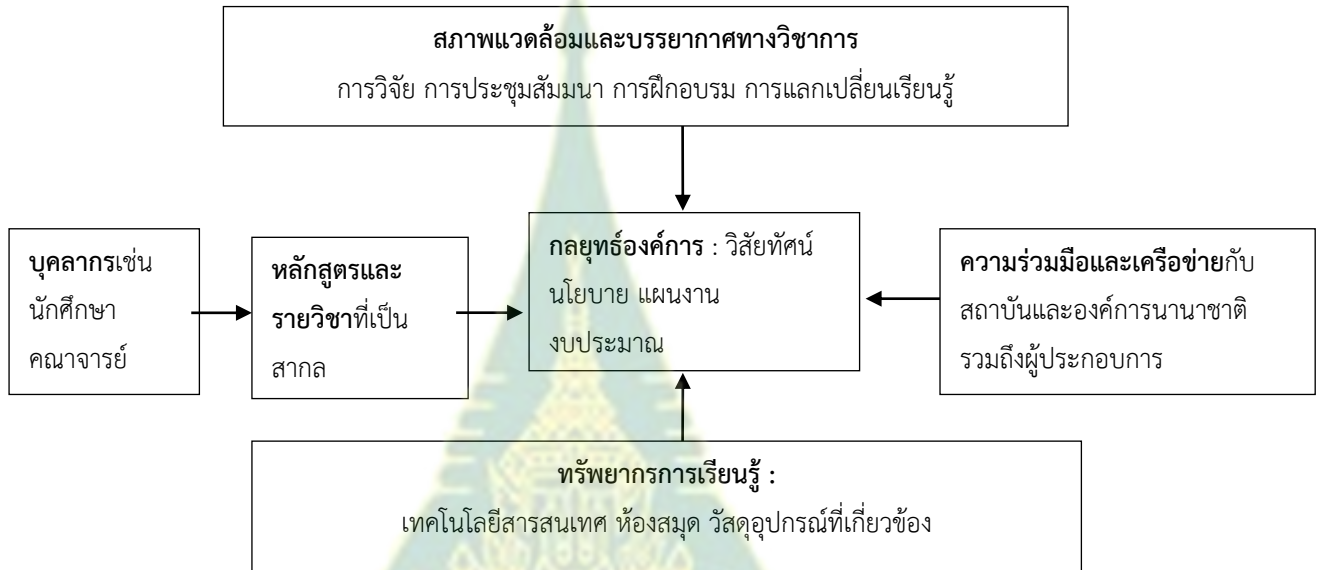
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นสากลของการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นสากลของการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์โดยตรงของต่างประเทศ ประเทศอิตาลี แทมมาโร (Tammaro, 2011b) ศึกษาการพัฒนาสู่สากลของการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในประเทศอิตาลี โดยใช้กระบวนการโบโลญญา (Bologna Process- BP) หลังประกาศโบโลญญา (Bologna Declaration) เมื่อ ค.ศ.1999 ครอบคลุมเรื่องความเป็นสากลเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในประเทศอิตาลี ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เจาะลึก ผลการวิจัยพบว่ามีแนวคิดแตกต่างกันในเรื่องความเป็นสากลของการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์และนำไปสู่การแปลความหมายที่แตกต่างกัน มีการประยุกต์แบบจำลองผลลัพธ์การเรียนรู้ของกระบวนการโบโลญญาโดยใช้กรณีศึกษาหลักสูตรปริญญาโทสารสนเทศศึกษาซึ่งเป็นหลักสูตรนานาชาติ จัดการศึกษาโดยมหาวิทยาลัยนอร์ทัมเบรีย

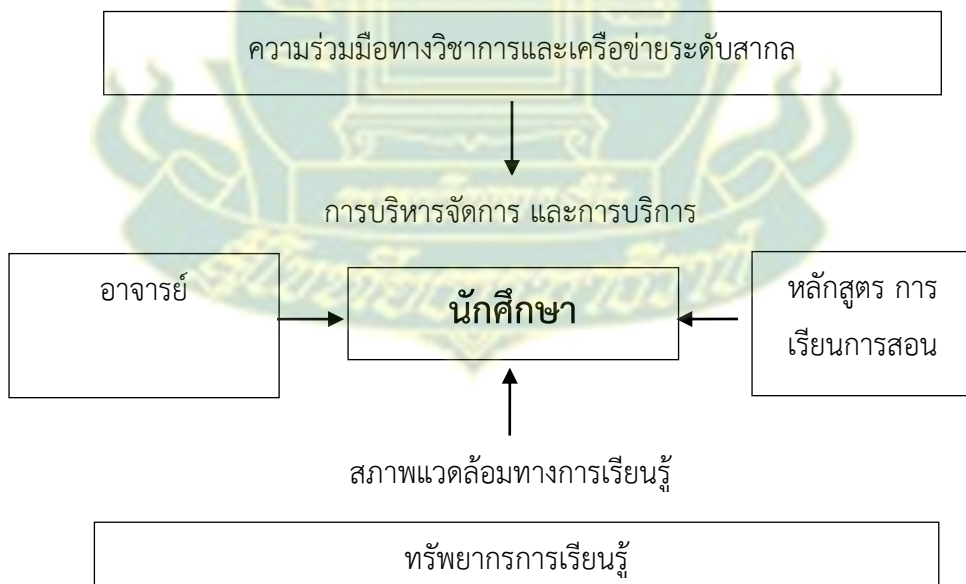
(Universities of Northumbria) สหราชอาณาจักรร่วมกับมหาวิทยาลัยปารมา (Parma) ประเทศอิตาลี โดยเน้นเนื้อหาของหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และผลลัพธ์ของการเรียนรู้ในมุมมองสากล พบว่าหลักสูตรดังกล่าวมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์การเรียนรู้ของนักศึกษา แต่นักศึกษามีอุปสรรคในการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในทางปฏิบัติ และผลการวิจัยยังพบว่าวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในประเทศอิตาลียังไม่มีความเป็นสากลและประยุกต์กระบวนการโบลอนญามาใช้เพียงบางส่วน

ในประเทศไทย การศึกษาความต้องการของนักศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสู่สากลในระดับดุชฎีบัณฑิต แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (ชุตีมา สัจจนันท์, กาญจนา ใจกว้าง และ น้ำทิพย์ วิภาวิน, 2554) โดยใช้วิธีการเอกสาร การสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษามีความต้องการจัดการศึกษาและหลักสูตรที่ได้มาตรฐานสากล มีเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศและมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การเชิญอาจารย์ชาวต่างประเทศมาบรรยาย การจัดประชุม สัมมนาทางวิชาการร่วมกัน มีเว็บไซต์ของหลักสูตรเป็นช่องทางการสื่อสาร การเผยแพร่ ข้อมูลข่าวสารเป็นภาษาอังกฤษ มีการเสวนาทางวิชาการในลักษณะjournal club เป็นภาษาอังกฤษ 2) คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและคณาจารย์ แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์มีความคิดเห็นว่าการพัฒนาสู่สากลมีความสำคัญและจำเป็น ปัจจัยสำคัญของความสำเร็จคือนโยบายและทิศทาง รวมทั้งระบบการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยและสาขาวิชาที่เอื้ออำนวยให้มีการทำงานมีความคล่องตัวและยืดหยุ่นเพราะเป็นการทำงานกับต่างประเทศ การจัดการศึกษาสู่สากลพิจารณาให้ความสำคัญในเรื่องการสร้างเครือข่ายกับต่างประเทศ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการวิจัยร่วมกัน การพัฒนาอาจารย์และนักศึกษาระดับดุชฎีบัณฑิตโดยเน้นสมรรถนะทางภาษาและการวิจัย 3) แนวทางพัฒนาความร่วมมือทางวิชาการของเครือข่ายห้าสถาบันในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาสารสนเทศศาสตร์ สู่สากลในระดับบัณฑิตศึกษาในประเทศไทยเน้นการจัดทำวารสารวิจัยในรูปวารสารอิเล็กทรอนิกส์การจัดประชุม สัมมนาทางวิชาการ และจัดทำเว็บไซต์ของเครือข่ายเพื่อเป็นช่องทางการสื่อสาร เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 4) รูปแบบ การจัดการศึกษาสู่สากลในระดับดุชฎีบัณฑิตแขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัย-ธรรมาธิราชนำเสนอ 3 รูปแบบ ก) รูปแบบการพัฒนาสู่สากลที่เน้นการพัฒนาการบริหารจัดการ จำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างน้อย 5 ด้าน ประกอบด้วย กลยุทธ์องค์การที่มุ่งเน้นการพัฒนาองค์การสู่สากล การพัฒนาหลักสูตรและรายวิชาที่เป็นสากล การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันและองค์การนานาชาติ ความร่วมมือกับผู้ประกอบการ การพัฒนาสภาพแวดล้อมและบรรยากาศทางวิชาการ และ การพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ ข) รูปแบบการพัฒนาสู่สากลที่เน้นผู้เรียนหรือนักศึกษาเป็นศูนย์กลางมีองค์ประกอบหลัก 6 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ด้านคณาจารย์ ด้านทรัพยากรการเรียนรู้ ด้านความร่วมมือทางวิชาการและเครือข่าย ระดับสากล ด้านการบริหารจัดการและการบริการ และด้าน สภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้และ ค) รูปแบบที่เน้น

พันธกิจของสถาบันอุดมศึกษา เน้นองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ การผลิตคณาจารย์ที่มีคุณภาพระดับสากล การวิจัย และการบริการทางวิชาการแก่สังคม โดยอิงตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพการศึกษาและสรุปรูปแบบการจัดการศึกษาสู่สากลในระดับคณาจารย์ ขานงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชให้ความสำคัญในการพัฒนาองค์ประกอบต่อไปนี้ คือ ด้านนโยบาย กลยุทธ์องค์การและการบริหารจัดการ หลักสูตร การเรียนการสอน การวิจัย คณาจารย์ นักศึกษา ทรัพยากรการเรียนรู้ ความร่วมมือทางวิชาการและเครือข่ายระดับสากล การบริการทางวิชาการแก่สังคมและสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้

ภาพที่ 2.3 รูปแบบการจัดการศึกษาสู่สากลที่เน้นการพัฒนาการจัดการ

ภาพที่ 2.4 รูปแบบการจัดการศึกษาสู่สากลที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ผลการวิจัยความต้องการ ศักยภาพและรูปแบบการจัดการศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สาขาสารสนเทศศาสตร์) สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (ชุดิมา สัจจามันท์ กาญจนนา ใจกว้างและ สมสรวง พฤติกุล(2551) โดยใช้การสำรวจ การประชุมกลุ่มการสัมภาษณ์ เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสำรวจ ประเด็นประชุมกลุ่มและแบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย อาจารย์/ ผู้ปฏิบัติงาน/บรรณารักษ์/ นักวิชาชีพรสนเทศใน หน่วยงาน สถาบันการศึกษาหรือสถาบันบริการสารสนเทศทั้งสังกัดภาครัฐและภาคเอกชน 54 คนโดยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ ผู้บริหารหลักสูตรการศึกษาวิชาสารสนเทศศาสตร์ระบบทางไกลในประเทศ ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ จำนวน 5 คนและผู้ทรงคุณวุฒิในวิชาชีพจากสถาบันการศึกษาต่างๆ จำนวน 5 คนซึ่งได้จากการสุ่มแบบเจาะจง ผลการวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษาของ มสธ.ที่ผู้สนใจศึกษาต่อ จำนวนสูงสุดต้องการ คือ การจัดการศึกษาตามระบบการศึกษาทางไกลของ มสธ. โดยเชิญ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมาร่วมผลิตสื่อการสอน เป็นอาจารย์สอน อาจารย์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ (ร้อยละ 36.0) รองลงมา คือมีความร่วมมือ/เครือข่ายกับมหาวิทยาลัยต่างประเทศที่เปิดสอนด้วยระบบ การศึกษาทางไกล โดยนักศึกษาสามารถลงทะเบียนเรียนบางวิชาของมหาวิทยาลัยในเครือข่ายแล้วโอน หน่วยกิตมาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาของ มสธ. หรือการเชิญอาจารย์จากมหาวิทยาลัยต่างประเทศที่ เป็นเครือข่ายมาร่วมสอนวิชาตามที่กำหนดในหลักสูตรของมสธ. (ร้อยละ33.3) ลักษณะการจัดการ เรียนการสอนระดับปริญญาเอกที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การใช้สื่อการศึกษา เช่น ตำราที่ผลิตหรือใช้ในการ เรียนการสอนวิชาต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยต่างประเทศที่มีความร่วมมือ/เครือข่ายและสอนโดยอาจารย์ คนไทยอยู่ในระดับมาก($\bar{X} = 4.48$) รองลงมามีการเชิญอาจารย์มาจากมหาวิทยาลัยหรือสถาบันวิชาชีพ จากต่างประเทศมาสอน/ร่วมสอน ($\bar{X} = 4.45$)

ด้านรูปแบบการจัดการศึกษาหลักสูตรสารสนเทศศาสตร์ ระดับปริญญาเอกที่นำเสนอ ประกอบด้วย (1) การบริหารจัดการในรูปแบบความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในประเทศและ ต่างประเทศ โดยเน้นมหาวิทยาลัยในประเทศที่เปิดสอนระดับบัณฑิตศึกษาในสาขาวิชาสารสนเทศ ศาสตร์ และต่างประเทศเน้นความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยที่จัดการศึกษาสารสนเทศศาสตร์ระบบ ทางไกลในระดับปริญญาเอก โดยมีความร่วมมือในด้าน การผลิตสื่อการศึกษา การใช้สื่อการศึกษาที่ มหาวิทยาลัยต่างประเทศผลิต การลงทะเบียนข้ามสถาบันและเทียบโอนหน่วยกิต การสอนหรือร่วม สอนข้ามสถาบัน การเชิญอาจารย์ต่างสถาบันเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์พิเศษ หรือที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และให้มีการพัฒนาบุคลากร โดยการศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนอาจารย์ การวิจัยและ การจั ดประชุมสัมมนาทางวิชาการร่วมกัน (2) ระบบทางไกลครอบคลุมสื่อการศึกษา การเรียนการสอน ผู้สอน และการจัดประสบการณ์วิชาชีพ และ (3) เนื้อหาของหลักสูตร เน้นการจัดการสารสนเทศโดยภาพรวม และเฉพาะกิจกรรมหรือเฉพาะงาน และการประยุกต์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดการ สารสนเทศ

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับข้อเสนอแนะจากงานวิจัยการจัดการเรียนการสอนหลักสูตร
บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ระดับมหาบัณฑิต ของฐานฉัตร สุขศรี (2545) ให้มีการสร้าง
ความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอนและการทำวิจัยโดยมุ่ง
ประโยชน์ต่อนักศึกษาเป็นหลักด้วย เช่น การเปิดโอกาสให้นักศึกษาลงทะเบียนข้ามสถาบัน และเทียบ
โอนหน่วยกิตได้เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เลือกเรียนวิชาที่ตรงกับความต้องการและความสนใจได้
อย่างกว้างขวางและหลากหลายและช่วยแก้ไขปัญหาอันเนื่องมาจากข้อจำกัดในด้านอาจารย์ ทำให้บาง
สถาบันไม่สามารถเปิดสอนรายวิชาที่ผู้เรียนสนใจได้ รวมถึงความร่วมมือเขียนเอกสารวิชาการร่วมกัน
นอกจากนี้ควรพิจารณา การสร้างความร่วมมือกับองค์กร สถาบัน ชุมชน ในท้องถิ่น ในประเทศและ
ต่างประเทศด้วย

โดยสรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นสากลของสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศและ
ประเทศไทยแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นของความเป็นสากล การสร้างความตระหนักในการพัฒนาสู่
สากล การให้ความสำคัญของการพัฒนาสู่สากลครอบคลุมการบริหารจัดการ และพันธกิจของ
สถาบันอุดมศึกษาในด้านการจัดการศึกษา การวิจัย และการบริการทางวิชาการ

